

УДК 616—097+616.43/45 (091)

*І. Й. Сидорчук
Н. М. Каспрук*

Буковинська державна медична
академія, м. Чернівці

КАФЕДРА КЛІНІЧНОЇ ІМУНОЛОГІЇ, АЛЕРГОЛОГІЇ ТА ЕНДОКРИНОЛОГІЇ: ШЛЯХИ СТАНОВЛЕННЯ

Ключові слова: клінічна імунологія,
алергологія, кафедра, становлення.

Резюме. Розпочато заняття на кафедрі клінічної імунології, алергології 1 вересня 1995 року. З 1996 року кафедрі підпорядкований курс ендокринології, а Наказом № 13 від 12.08.1997р. вона отримала нову назву — кафедра клінічної імунології, алергології та ендокринології. Клінічними базами кафедри є відділення пульмонології, алергології та імунології обласної клінічної лікарні, терапевтичне відділення міської лікарні № 3, обласний клінічний ендокринологічний диспансер та лікарня служби охорони здоров'я управління Міністерства внутрішніх справ України. За короткий час колективом кафедри налагоджено методичне забезпечення, обладнані навчальні кімнати і створені умови для проведення навчального процесу зі студентами II, IV, VI курсів та лікарів-інтернів.

Погіршення екологічної та соціально-економічної ситуації в Україні викликають порушення механізмів адаптації, які спричиняють розвиток різних імунопатій. Імунологія значною мірою визначає базові знання в медицині. Викладанню цієї дисципліни в університетах та академіях розвинених країн приділяється значна увага, оскільки сучасний лікар потребує динамічних та глибоких знань тонких механізмів розвитку хвороб на молекулярно-генетичному та рецепторно-сигнальному рівнях. Життя змушує лікарів «повертати свій погляд» на клінічну імунологію, адже впродовж останніх років спостерігається значне зростання імунотропних інфекцій, імунозапальних хвороб. Окрім того активно розвиваються репродуктологія, трансплантологія, імуноонкологія. Гібридомні, моноклональні, генотропні технології потребують знань з фундаментальної імунології, генетики, молекулярної біології, але вони дають відразу практичний результат — це імуномолекулярна діагностика, біоімунотропне лікування складних алергічних, аутоімунних, імунодефіцитних, онкохвороб. Сьогодні вже, мабуть не існує лікаря, який би в своїй практичній діяльності не зустрівся з необхідністю імуномодуляції.

Отже, актуальність викладання клінічної імунології та алергології студентам всіх факультетів вищих медичних навчальних закладів є безсумнівною. Нині сформувалися нові практичні спеціальності лікарів: клінічний імунолог, лаборант-імунолог, дитячий імунолог, які потребують особливо глибоких знань з фунда-

ментальної клінічної імунології та алергології.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 288 від 21.04.1993 р. «Про затвердження «Національної програми імунопрофілактики населення на 1993–2000 роки» та на підставі рішення вчасної ради Чернівського державного медичного інституту від 23.06.1995 р. (протокол № 5) «Про створення та організацію кафедри клінічної імунології та алергології у Чернівському державному медичному інституті з 1 вересня 1995 року» ректором інституту проф. В. П. Пішаком був виданий відповідний Наказ № 35 від 22.08.1995 р. Згідно цього Наказу з 1 вересня 1995 року розпочала роботу новостворена кафедра клінічної імунології та алергології Чернівського державного медичного інституту (друга в Україні після Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця).

До створення кафедри для викладання клінічної імунології та алергології з 1989 року в інституті було виділено 6 лекцій (12 годин) для студентів VI курсу медичного факультету, які читали професор кафедри мікробіології д. мед. н. І. Й. Сидорчук та доцент кафедри мікробіології, к. мед. н. В. Г. Сінченко.

З утворенням кафедри клінічної імунології та алергології була розроблена навчальна програма для студентів VI курсу, яка включала 108 академічних годин, в тому числі, 12 год для лекційного викладання, 60 год — практичних занять (в т. ч. — диф. залік) та 36 год — для самостійної підготовки. Крім того, для студентів II курсу медичного факультету було виділено

50 год з основ імунології – 12 год для лекцій та 26 год для практичних занять, що було вилучено з навчальної програми з мікробіології, вірусології та імунології.

Створення кафедри клінічної імунології та алергології відбулося на базі кафедри мікробіології, вірусології та імунології. З останньої в подальшому на новостворену кафедру була переведена частина співробітників: професор кафедри д. мед. н., проф. І. Й. Сидорчук був призначений за конкурсом завідувачем новоствореної кафедри, Т. Ф. Михасько – старшим лаборантом. У цьому ж році на посаду доцента кафедри була прийнята асистент курсу клінічної імунології та алергології Кримського медичного інституту ім. С.І. Георгієвського к. мед. н. У. Ю. Яцожинська, на посади асистентів були зараховані Н. М. Каспрук (лікар-терапевт), М. В. Кшемінська (лікар-невропатолог) та О. В. Бліндер (зав. імунологічної лабораторії науково-дослідного інституту медико-екологічних проблем МОЗ України).

У такому складі з 1 вересня 1995 року кафедра розпочала клінічні заняття зі студентами-субординаторами у відділенні пульмонології та алергології обласної та пульмонологічному відділенні третьої міської клінічних лікарень. З 6 листопада проводиться викладання основ імунології для студентів 2 курсу, з 1995 року – заняття з лікарями-інтернами з клінічної імунології та алергології, а з 2002 року – зі студентами факультету бакалаврів та молодших медичних фахівців. Для оптимізації навчального процесу співробітниками кафедри опубліковані тексти лекцій, підготовлені методичні вказівки з імунології для студентів та інші методичні матеріали.

Наказом ректора № 13 від 31.05.1996р. кафедрі підпорядкований курс ендокринології, а Наказом № 13 від 12.08.1997р. вона отримала нову назву – кафедра клінічної імунології, алергології та ендокринології. Поряд із курсом ендокринології кафедра отримала нову клінічну базу – Чернівецький обласний клінічний ендокринологічний диспансер: поліклінічний відділ на 40-50 відвідувань в день та два стаціонарних відділення на 50 ліжок кожне. У 2000 році – ще одна клінічна база – лікарня служби охорони здоров'я управління Міністерства внутрішніх справ України, тут також навчаються студенти 6-го курсу, в їх розпорядженні – дві навчальні кімнати, де для кожного студента обладнані робочі місця.

Імунологія і зокрема клінічна імунологія та алергологія, є однією з медичних дисциплін,

яка формує лікарське мислення та полегшує сприйняття багатьох розділів клінічних дисциплін. Вивчення клінічної імунології здійснюється із застосуванням базисних знань, що отримують студенти на кафедрі фізіології, патологічної фізіології, терапевтичних та хірургічних дисциплін. Вивчення лікування захворювань, передбачене програмою під час розгляду основних синдромів імунопатології та окремих нозологічних одиниць з конкретним застосуванням отриманих знань, практично під час курації хворих чи вирішення ситуаційних задач дозволяє студентам засвоїти основні напрямки лікування та індивідуалізувати його відносно конкретного хворого, модифікувати терапію в різні періоди захворювання. Для поліпшення опанування програмного матеріалу та підвищення якості його засвоєння на кафедрі виконаний великий обсяг роботи. Особлива увага приділяється наочності. Постійно поповнюється колекція імунограм хворих із різними патологічними станами, рекламних проспектів імунотропних препаратів. Студенти мають можливість продивитися на CD-дисків фільми за різними темами. Силами викладачів та студентів виготовлялись таблиці, малюнки, слайди, комп'ютерні презентації.

На кафедрі функціонують дві науково-дослідні лабораторії: клінічної мікробіології та клінічної імунології, на яких окрім наукових досліджень проводять лабораторні дослідження для більшості лікарень області.

Завідувач кафедри професор І. Й. Сидорчук – автор 457 наукових праць, у тому числі 5 монографій, 9 навчальних посібників, 171 журнальної статті. Серед них: «Бронхіальна астма: етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування, профілактика» (у співавторстві з Н. М. Каспрук); «Імунологія (фактори і механізми неспецифічного та специфічного імунного протиінфекційного захисту людини)». Має 14 посвідчень та патентів на винаходи.

Під керівництвом професора І. Й. Сидорчука виконали і захистили кандидатські дисертації М. М. Гресько, О. А. Андрієць, О. В. Андрусак, О. Г. Плаксивий, С. А. Левицька, Н. М. Каспрук, М. В. Кшемінська, С. В. Сідей, Л. В. Дячишина, Г. Д. Коваль. Подано до захисту 6 кандидатських дисертацій: Гаврилюк В. М., Кирилюк М. Д., Вацеба А. О., Попович Л. В., Оленович О. А., Ляшук Р. П.. На кафедрі також виконано 9 магістерських науково-кваліфікаційних робіт.

Майже з перших років існування на кафедрі працює студентський науковий гурток, де з

Фото 1. Співробітники кафедри клінічної імунології, алергології та ендокринології в 2004 році. I ряд зліва направо: к.м.н., доценти Ляшук П.М. та к.м.н. Кшемінська М.В., д.м.н., професор Сидорчук І.Й., к.м.н., доцент Каспрук Н.М., к.м.н., доцент Пашковська Н.В. II ряд зліва направо: к.м.н., асистент Коваль Г.Д., асистент Оленович О.А., ст.лаб. Михасько Т.Ф., асистент Ляшук Р.П., викладач Маковійчук А.А. Штат кафедри: 2 професори, 4 доценти, 5 асистентів.

найбільш зацікавленими студентами працюють викладачі кафедри. Керівниками гуртка в різні роки були професор І. Й. Сидорчук, доцент Н. В. Пашковська, асистент О. А. Оленович. Результати цієї роботи — призові місця на студентських наукових форумах як в Україні, так і за кордоном. Також на базі кафедри в 2001/2002 та 2002-2003 навчальних роках працювала Буковинська Мала академія наук (хіміко-біологічний факультет, секція «Медицина») під керівництвом доцента Н. М. Каспрук.

Кафедра є організатором Перших Всеукраїнських студентських олімпіад з клінічної імунології та алергології (голова оргкомітету професор І. Й. Сидорчук, заступник — доцент Н. М. Каспрук) і з ендокринології (голова оргкомітету професор І. Й. Сидорчук, заступник — доцент Н. В. Пашковська), які проведені в квітні 2004 року. В цих змаганнях взяли участь найкращі студенти зі всіх вищих медичних навчальних закладів нашої країни. Аналіз робіт учасників олімпіад засвідчує високий рівень їх підготовки (всі учасники олімпіади

отримали більше 57 % від максимальної кількості балів). Всі «олімпійці» були нагороджені дипломами, грамотами та подяками Буковинської державної медичної академії, призами та пам'ятними подарунками від кафедри-організатора. Колектив кафедри та ректорат приклали чимало зусиль для проведення олімпіади організовано і на високому науково-методичному рівні. Після закінчення олімпіади організаторами отримано усні та письмові подяки від учасників олімпіади та їх керівників.

З перших днів створення на кафедрі проводилася планова науково-дослідницька робота на тему: „Мікробіоценоз порожнини товстої кишки у хворих на цукровий діабет та хронічні неспецифічні захворювання легень», яка успішно завершена в 2003 році. А з 2003 року, згідно плану наукових робіт Буковинської державної медичної академії, розпочато нову науково-дослідницьку роботу на тему: „Зоб в Північній Буковині (епідеміологія, клінічні особливості, лікування, профілактика), яка отримала пріоритетне фінансування МОЗ України. Про

Фото 2: Від імені учасників науково-практичної конференції з питань викладання клінічної імунології та алергології Буковинські "хліб-сіль" приймають завідувач кафедри клінічної імунології, алергології з курсом дитячої клінічної імунології НМУ професор Г.Н. Дранік та д.мед н. В.Є. Казмірчук

плідність наукової роботи колективу кафедри свідчить той факт, що за весь період існування кафедри співробітниками опубліковано понад 500 наукових робіт, отримано 23 деклараційні патенти на винаходи, постійно впроваджуються нові методи діагностики та лікування захворювань в практику охорони здоров'я.

Організаторські здібності колективу кафедри реалізовані також під час підготовки та проведення Пленуму правління наукового товариства ендокринологів України (Чернівці, 1998), українсько-шведських симпозіумів „Актуальні питання медичної допомоги населенню» (Чернівці, 1996, 2000, 2003), науково-практичної конференції „Ендокринний остеопороз» (Чернівці, 2002), науково-практичної конференції з питань викладання клінічної імунології та алергології у вищих медичних навчальних закладах 3-4 рівнів акредитації (червень 2004 року). Останній форум раніше традиційно проводився в столиці, але надана можливість зібрати провідних фахівців з питань викладання клінічної імунології та алергології саме в Чернівцях, демонструє визнання професійного рівня спеціалістів Буковини в цій галузі.

Співробітники кафедри клінічної імунології, алергології та ендокринології систематично беруть участь у роботі Всеукраїнських, міжнародних наукових форумів, у Міжнародних конгресах, конференціях, як в Україні так і за її межами:

- 53-й, 54-й, 55-й, 56-й, 57-й, 58-й, 59-й щорічних науково-практичних конференціях Американської академії алергології, астми та клінічної імунології, які проходили у США (І. Й. Сидорчук, Н. М. Каспрук, О. А. Оленович, Р. П. Ляшук, М. В. Кшемінська, 1997 – 2003 рр.).

- 5-те та 6-те засідання групи з вивчення психо-соціальних аспектів цукрового діабету Європейської діабетичної асоціації (Хорватія, 2000р., Словенія, 2002р.) — В.І. Паньків, В. А. Маслянюк, Н. В. Пашковська.

- 34-те засідання Європейського товариства з клінічних досліджень (Данія, 2000р.) — В.І. Паньків, В. А. Маслянюк, В. М. Гаврилюк.

- Європейський симпозіум із патології щитоподібної залози на тему: «Щитоподібна залоза і навколишнє середовище» (Угорщина, 2001р.) — В.І. Паньків, В. М. Гаврилюк, А. О. Вацеба.

- 36, 38 засідання Європейської асоціації з вивчення цукрового діабету (Ізраїль, 2000р. Будапешт, Угорщина, 2002р.) – В.І. Паньків, І. Й. Сидорчук, Л. В. Попович, В. М. Гаврилюк.

- 28-й конгрес Європейської тиреоїдної асоціації (м. Гетеборг, Швеція, 2002р.) – В.І. Паньків, Н. В. Пашковська.

- 2-й Всеросійський тиреоїдний конгрес (Москва, Росія, 2002р.) – В.І. Паньків, Н. В. Пашковська.

- VIII Міжнародний конгрес з імунореабілітації та реабілітації в медицині (м. Канни, Франція, 2002р.) – І. Й. Сидорчук, Н. М. Каспрук, О. А. Оленович.

- XII Конгрес Європейської академії алергології та клінічної імунології (м. Париж, Франція, 2002р.) – І. Й. Сидорчук, Л. П. Сидорчук, Р.І. Сидорчук.

- Європейський конгрес з ринології та алергології (м. Гент, Бельгія) – І. Й. Сидорчук, Л. П. Сидорчук, Р.І. Сидорчук.

- 2-й та 3-й з'їзди фтизіатрів та пульмонологів України (2000, 2003рр., м. Київ) – Н. М. Каспрук, М. В. Кшемінська, Г. Д. Коваль.

- 1-й та 2-й з'їзди алергологів України (2001, 2003, м. Київ) – Н. М. Каспрук.

- VIII, IX та X конгреси Світової федерації українських лікарських товариств (м. Львів, м. Луганськ, Чернівці- Чікого.).

За останні 2 роки співробітники кафедри виграли 9 грантів на участь у Міжнародних та Європейських конгресах (І. Й. Сидорчук, В.І. Паньків, В. М. Гаврилюк).

На сьогодні пріоритетні напрямки роботи кафедри: імунопатологія органів дихання (І. Й. Сидорчук, Н. М. Каспрук, Г. Д. Коваль, М. В. Кшемінська), алергологія (Н. М. Каспрук), урогенітальна імунопатологія (І. Й. Сидорчук, Т. Ф. Михасько), ендокринопатії (В. А. Маслянюк, Н. В. Пашковська, В.І. Паньків, Л. Б. Павлович, П. М. Ляшук, Р. П. Ляшук, О. А. Оленович).

Багатьма дослідниками, в тому числі і колективом нашої кафедри, переконливо доведено та ми вважаємо за потрібне ще раз підкреслити необхідність проведення обов'язкового комплексного обстеження хворих хронічною інфекційною патологією різноманітної локалі-

зації, на алергічні та аутоімунні захворювання, лімфоаденопатії, ендокринопатії тощо для своєчасної діагностики імунозалежного патологічного процесу та адекватного, сучасного лікування.

На жаль, клінічна імунологія та алергологія як навчальна дисципліна лише починає розвиватися в Україні, але не запровадження допомагає здійснювати цілісне пізнання явищ та патологічних процесів людського організму.

КАФЕДРА КЛИНИЧЕСКОЙ ИММУНОЛОГИИ, АЛЛЕРГОЛОГИИ И ЭНДОКРИНОЛОГИИ. СТАНОВЛЕНИЕ

И. Й. Сидорчук, Н. М. Каспрук

Резюме. 1 сентября 1995 года начала свою работу кафедра клинической иммунологии и аллергологии Черновицкого мединститута. С 1996 года кафедре подчинён курс эндокринологии, а Приказом № 13 от 12.08.1997г. она получила новое название – кафедра клинической иммунологии, аллергологии и эндокринологии. Клиническими базами кафедры являются отделение пульмонологии, аллергологии и иммунологии обласной клинической больницы, терапевтическое отделение городской больницы № 3, обласной клинический эндокринологический диспансер и стационар службы здравоохранения управления Министерства внутренних дел Украины. За короткое время коллективом кафедры налажено методическое обеспечение, оборудованы учебные аудитории и созданы все условия для проведения занятий с студентами II, IV, VI-го курсов и врачей-интернов.

Ключевые слова: клиническая иммунология, аллергология, кафедра, становление.

DEPARTMENT OF CLINICAL IMMUNOLOGY, ALLERGOLOGY AND ENDOCRINOLOGY IN THE MAKING

I. Y. Sydorчук, N. M. Kaspruk

Abstract. On september 1, 1995, the department of clinical immunology and allergology started its work. In 1996 endocrinology course was joined to the department and since August 12, 1997, the department was named «Department of clinical immunology, allergology and endocrinology». Clinical bases of the department are: pulmono-allergologic unit of Regional hospital, units of City Hospital of health service in Chernivtsi region. Thanks to the efforts of members of the department for a short period of time classes were fit out, the conditions, necessary for teaching of 2,4,6, year students, interns, were created.

Key words: clinical immunology, allergology, department in the making.

Bukovinian State Medical Academy (Chernivtsi)

Clin. and experim. pathol. – 2004. – Vol. 3, №4. – P. 122–127.

Надійшла до редакції 22.11.2004